

ความชอบธรรมของการถือแพ่ง

ตั้งได้กล่าวมาแล้วว่ากฎหมายอาจจะไม่ยุติธรรม และเราก็ได้เสนอว่าควร
ขัดสิ้นกฎหมายเหล่านั้นในรูปแบบของ "การถือแพ่ง" แต่ปัญหาที่ติดตามมาก็คือข้อเสนอ
นั้น ชอบธรรมเพียงใด เพราะเป็นการละเมิดต่อพันธะทางกฎหมายและพันธะทางการเมือง
เมืองที่เรามีต่อรัฐ ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องแสดงถึงเหตุผลที่มากพอจะนำมาหักล้างต่อ
พันธะดังกล่าวเสียก่อน ซึ่งในที่นี้เราจะได้พิจารณาหลักต่างๆ คือธรรมของบรรดาสำนัก
ปรัชญาต่าง ๆ ที่จะมีส่วนสนับสนุนหรือลบล้างกันในการถือแพ่ง เช่นสำนักธรรมชาตินิยม
อนาธิปไตยด้วยสัญญาประชาคม ฯลฯ

แต่อย่างไรก็ตามมีผู้โต้แย้งว่าพันธะทางกฎหมาย (Legal Obligation)
และพันธะทางการเมือง (Political Obligation) เป็นคนละชนิดกับพันธะศีลธรรม
(Moral Obligation) จึงไม่สามารถนำข้อโต้แย้งทางศีลธรรมมาหักล้างพันธะทาง
กฎหมาย และพันธะทางการเมืองได้ ซึ่งผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับสมมติฐานนี้ เนื่องจากผู้
เขียนเห็นว่าพันธะสูงสุด (Ultimate Obligation) เป็นพันธะทางศีลธรรมไม่ใช่
พันธะทางกฎหมาย เหมาะเมื่อกล่าวว่าเราต้องเชื่อฟังกฎหมายฉบับหนึ่ง อะไรคือ
พันธะที่เราต้องเชื่อฟังกฎหมายนี้ ถ้าเป็นพันธะทางกฎหมายก็ต้องมีกฎหมายอื่นมารองรับ
การอ้างเช่นนั้น และก็ต้องอ้างต่อกันไปเป็นทอดจนเป็นการถดถอยไม่รู้จบ (Infinite
Regress) พันธะทางการเมือง ก็คล้ายคลึงกัน ดังนั้นพันธะทางกฎหมายหรือพันธะทาง
การเมืองจึงควรเป็นหน่วยเดียวกับพันธะทางศีลธรรมนั่นเอง

1. สำนักธรรมชาตินิยม (Naturalism)

พวกนักปรัชญาฝ่ายธรรมชาตินิยมถือว่า รัฐที่ดีคือรัฐที่มีความสงบมีระเบียบแบบแผน โดยมีกฎหมายหรือนโยบายที่ดำเนินไปตามกฎหมายธรรมชาติ ประชาชนมีหน้าที่เชื่อฟังผู้ปกครอง และกฎหมายที่ยุติธรรม ถ้าฝ่าฝืนก็ต้องถูกลงโทษ อโควนัสกล่าวว่า "กฎหมายต้องเป็นไปเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่มนุษย์ และจากเหตุผลนี้เท่านั้น จึงจะได้รับอำนาจความชอบธรรม ถ้าปราศจากสิ่งนี้แล้วไซร้ก็จะไม่ได้รับการเชื่อฟัง¹"

อโควนัสได้แบ่งกฎหมายออกเป็น 4 ประเภท คือ²

1. กฎหมายนิรันดร (Eternal Law) เป็นหลักการของปัญญาอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งพระเจ้าทรงใช้ปกครองจักรวาล และพระเจ้าเท่านั้นที่เข้าใจกฎหมายนี้
2. กฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) เป็นกฎหมายที่สัจจกันมนุษย์ให้เข้าสู่การประพฤติที่จำเป็นและเหมาะสม เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายนิรันดร
3. กฎหมายของพระเจ้าเป็นเจ้า (Divine Law) คือกฎความประพฤติที่พระเจ้าเป็นเจ้าทรงวางไว้ในพระคัมภีร์เก่าและใหม่ กฎนี้เป็นที่เปิดเผยแก่มนุษย์ แต่มนุษย์ก็ไม่สามารถค้นพบได้เสมอไป
4. กฎหมายมนุษย์ (Human Law) กฎหมายนี้มนุษย์อาศัยเหตุผลบัญญัติขึ้นเพื่อปกครองมนุษย์ด้วยกัน แต่กฎหมายก็เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายธรรมชาติ

¹Michael P. Smith and Kenneth L. Deutch, eds, Political Obligation and Civil Disobedience: Readings (New York: Thomas Y. Crowell Co., 1972.), P.38

²ฮาร์มอน, เอ็ม.เจ. ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน แปลโดย เสน่ห์ จามริก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515 หน้า 180.

ดังนั้นกฎหมายมนุษย์ที่ขัดกับกฎหมายธรรมชาติถือว่ามิใช่กฎหมาย (Law is not law at all) ประชาชนมีสิทธิ์ไม่เชื่อฟังกฎหมายนี้ได้ เนื่องจากแนวความคิดหลักของอโควินัสได้ถือตามแนวคริสต์ศาสนา ดังนั้นคุณธรรมที่มีส่วนกำหนดความชอบธรรมของกฎหมาย ก็คือคุณธรรมแบบคริสต์ศาสนานั้นเอง กฎหมายใดขัดกับคุณธรรมในคริสต์ศาสนาย่อมถือว่ากฎหมายนั้นขาดความยุติธรรม

แม้ อโควินัส จะเห็นว่าเราไม่ควรเชื่อฟังกฎหมายที่อยุติธรรม แต่ก็ไม่เห็นด้วยกับการปฏิวัติ เพราะเขาเห็นว่าโดยทั่วไปแล้ว การปฏิวัติจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี และแม้ว่าโดยส่วนตัวอโควินัสเองจะทนต่อระบอบทรราชย์ได้น้อยกว่าเซนต์อ็อกัสติน ก็ตาม แต่ถ้ามองเลือกกระหว่างความไร้ระเบียบที่เกิดจากการปฏิวัติ กับการต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่อยุติธรรม ดูเหมือนว่าอโควินัสจะเลือกอย่างหลังมากกว่า เนื่องจากยังหวังว่าการสวดอ้อนวอนต่อพระเจ้า อาจจะทำให้พระองค์ทรงแทรกแซงต่อความอยุติธรรมนั้น ด้วยการ เปลี่ยนจิตใจผู้ปกครองให้อ่อนโยนและยุติธรรมได้

มาร์ติน ลูเธอร์คิง นับว่าเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการนำความคิดของสำนักธรรมชาตินิยมยุคโบราณมาปรับปรุงไข้อย่างได้ผล "จดหมายจากคุกเบอร์มิงแฮม" นับว่าได้สะท้อนแนวความคิดของกฎธรรมชาติไว้อย่างชัดเจน เขาเตือนปัจเจกบุคคลมิให้ยึดถือว่ากฎหมายของรัฐ เป็นกฎหมายที่สมบูรณ์สูงสุดโดยมิได้คำนึงถึงข้อพิจารณาทางศีลธรรม ในจดหมายฉบับนี้เขาชี้ว่า "กฎหมายที่สูงกว่า" (Higher Law) หรือกฎหมายธรรมชาตินี้เป็นมาตรฐานทางศีลธรรมที่สูงกว่ากฎหมายของรัฐทุกรัฐ กฎหมายของรัฐต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายนี้ และยืนยันว่า บุคคลมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมในการไม่เชื่อฟังกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อสิ่งนี้ดูเหมือนว่าคิงจะก้าวไปไกลกว่าอโควินัส คือเขาเป็นนักปฏิวัติด้วย ดังนั้นเขาไม่เพียงแต่จะยอมรับเรื่องการไม่เชื่อฟัง แต่ยังใช้วิธีการคือแพ่ง (Civil Disobedience) หรือการขัดขืนกฎหมายอยุติธรรมนั้นโดยตรง เราจึงไม่อาจจะเรียกคิงว่าเป็นพวกสันตินิยม ได้อย่างเต็มที่นัก เพราะคิงเองก็ยอมรับการขึ้นยืนโดยตรง (Direct action) และ "ความกดดัน" (Pressure) ด้วย

2. อนาธิปไตย (Anarchism)

เบนจามิน ทักเกอร์ (Benjamin Tucker) ได้ให้คำจำกัดความ "อนาธิปไตย" ไว้ว่าเป็นการคัดค้านต่อแบบแผนทุกอย่าง (all formalism) อำนาจ (Power) และการบีบบังคับต่อพลังสร้างสรรค์ของปัจเจกบุคคล¹ ภัยพิบัติที่ไม่ใช่คือกฎเกณฑ์ของสังคมทำให้ภาพพจน์ของพวกอนาธิปไตยในสายตาของคนทั่วไป ถูกมองว่าเป็นพวกที่ไร้ระเบียบสร้างความวุ่นวาย อนาธิปไตยจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับการศึกษาที่ต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นพ้องกันว่าเป็นแก่นความคิดของพวกอนาธิปไตยก็คือ การเชิดชูสถานะอิสระ (Autonomy) จากพันธนาการทางการเมือง และการถือมั่นในธรรมเป็นมรดกเทศน์ในการดำเนินชีวิตอย่างแน่วแน่

โทโรถือว่าอนาธิปไตยมาก่อนและอยู่เหนือกฎหมาย ส่วนพันธะทางการเมืองก็คือพันธะของปัจเจกบุคคลในการต่อต้านกฎหมายหรือนโยบายของรัฐ เขาเห็นว่า ไม่ใช่สิ่งที่พึงปรารถนานัก ที่จะปลูกฝังให้มนุษย์เคารพกฎหมายมากไปกว่าความยุติธรรม นอกจากไม่ควรร่วมมือกับรัฐบาลหรือกฎหมายที่ไม่ยุติธรรมแล้ว เขายังยืนยันว่าประชาชนย่อมมีสิทธิปฏิวัติ ถ้ารัฐบาลเป็นทรราชย์ หรือขาดประสิทธิภาพ

ตลอดสตรอยท์มีความคิดคล้ายกับโทโรคือเห็นว่าปัจเจกชนต้องสร้างความกลมกลืนในชีวิตด้วยการปฏิบัติตามมโนธรรมของตนเอง แต่เขาไม่เห็นด้วยกับการปฏิวัติ เพราะจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา วิธีการนี้ไม่เคยพามนุษย์ไปสู่จุดหมายที่ดีแท้จริงเลย เช่นเดียวกันเขาเห็นว่าการพยายามเข้าไปมีส่วนในการปกครองของรัฐก็เป็นวิธีการที่ล้มเหลวพอกัน เพราะนั่นจะทำให้เขาไปรักษาระบบการปกครองของรัฐเก่า และกลายเป็นผู้กดขี่รายใหม่

¹William O. Reichart, "Toward a New Understanding of Anarchism," in Political Obligation and Civil Disobedience: Readings, Michael P. Smith and Kenneth L. Deutch, eds, p. 81.

ซึ่งอาจคิดที่มากกว่าเดิมเสียอีก "ปัจเจกชนต้องไม่รวมมือกับองค์กร ที่ใช้การบีบบังคับ และใช้ความรุนแรง ซึ่งส่วนมากแล้วองค์กรดังกล่าวมักจะเป็นเครื่องมือทางการเมืองของรัฐ¹ ในความเป็นจริงแล้วเราไม่อาจจะตัดสินว่าสิ่งที่โทโรสนับสนุน คือ "การปฏิวัติ" จะเป็นเครื่องกำหนดโทโรให้แตกต่างไปจากคอลลัสทรอย เพราะการปฏิวัติใน ความหมายที่แท้จริงของโทโรนั้นเราก็คงไม่สามารถยืนยันได้ความันหมายถึงความรุนแรง ใดๆอย่างใดก็ตามการปฏิวัติและความรุนแรงดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่ถูกละเลยให้กับอนาธิปไตย ตลอดจน แมรีเซลแม็คเวลล์ แย้งว่า การปฏิวัติที่สนับสนุนโดยพวกอนาธิปไตยจะไม่มี การใช้กำลัง และความรุนแรง แม้พวกอนาธิปไตยสมัยใหม่ เช่น พิคเกอร์ และพรูดองน์ จะเห็นว่า รัฐเป็นแหล่งของความชั่วร้ายที่จำต้องล้มล้าง แต่พวกนี้ไม่ได้หมายถึงการ ปฏิวัติในความหมายธรรมดา เพราะสิ่งที่พวกอนาธิปไตยเหล่านี้เรียกว่า "รัฐ" หมายถึง สิ่งที่เป็นเพียงความคิด (Concept) ไม่ใช่รูปธรรมอย่างที่เราเข้าใจกัน เอมมา โกลแมน (Emma Goldman) ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นนักอนาธิปไตยชาวอเมริกันที่นิยมความรุนแรง ก็กล่าวในเชิงเดียวกันว่า "พวกอนาธิปไตยไม่ได้ต้องการทำลายกลไกของรัฐบาลแต่ต้องการทำลายนิยายปรัมปรา (Myth) และภาพหลอน (Illusion) ซึ่งหลอกลวงให้ ประชาชนสนับสนุนรัฐบาล เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างศีลธรรมกับพันธะทางการเมือง

ผลประโยชน์สูงสุดของการปฏิวัติสำหรับพวกอนาธิปไตยจึงไม่ใช่ต้องการอำนาจ แต่ต้องการเป็นอิสระจากอำนาจ การปฏิวัติของอนาธิปไตยจึงมีลักษณะเป็นการปฏิวัติทาง สังคมมากกว่ากิจกรรมทางการเมือง ดังนั้นทั้งพรูดองน์ (Proudhon) และพิกเกอร์ รวมทั้งอนาธิปไตยอเมริกันอีกหลายคนจึงเห็นพ้องต้องกันว่าหน้าที่หลักของพวกเขา คือ "การให้การศึกษ"

อาจกล่าวได้ว่าถ้าคุณก็โดยลึกซึ้งแล้ว พวกอนาธิปไตยก็เห็นวาระเป็ยนั้นเป็น สิ่งสำคัญต่อชีวิตสังคม และเห็นว่าองค์กรทางสังคมบางรูปแบบเป็นสิ่งจำเป็น แต่ระเบียบ

¹Ibid., P. 84.

เหล่านั้นต้องมาจากประชาชนไม่ใช่จากองค์กรของรัฐ นั่นคือพวกนี้ให้ความสำคัญกับความ
 ภาวะอิสระ (Autonomy) ของบุคคลเหนือองค์กรของรัฐนั่นเอง

3. เอ็กริชเต็นเชียลลิสต์

นับเป็นปรัชญาสมัยใหม่ที่เน้นความสำคัญของปัจเจกบุคคลอย่างสูง ความคิด
 ใหญ่ ๆ ของปรัชญาแนวนี้สะท้อนออกมาได้ดีในทัศนะของซาทร์ เกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์
 เขาเห็นว่าชีวิตที่แท้จริง (Authentic Life) ก็คือการเลือกคุณค่าต่าง ๆ ด้วยตนเอง
 ไม่ว่าจะต้องสิ้นโคษอย่างสโตอิก (Stoic) หรือแม้แต่จะต้องกบฏก็ตาม¹ มนุษย์ใน
 แบบเอ็กริชเต็นเชียลลิสต์ของซาทร์ ไม่สามารถจะอ้างอำนาจที่เหนือกว่า (Higher
 Authority) ญาณทิพย์ (Intuitive Insight) หรือแม้แต่หลักฐานทางวิทยาศาสตร์
 มาช่วยเหลือ หรือมาผ่อนคลายความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจด้วยตนเองได้ ซาทร์แสดง
 ปรัชญาเอ็กริชเต็นเชียลลิสต์ด้วยความพยายามที่จะชี้ว่า ปรัชญาของการปฏิบัติเป็น
 ปรัชญาของเสรีภาพ เช่นเดียวกับกามูร์ ซึ่งถือว่ากบฏมีความสำคัญต่อ ประวัติศาสตร์
 เขาได้ยืนยันว่าการกบฏคือการกระทำที่บั่นทอนความเป็นมนุษย์ (Act of Inhumanity)
 จะนำไปสู่การสร้างอารยธรรมซึ่งปัจเจกบุคคลต้องการ

ในหนังสือเรื่อง "กบฏ" (L'homme revolté) กามูร์ได้พยายามขุดไปถึง
 รากเง้าของการกบฏว่ามีสาเหตุมาจากอะไร เขาก็พบว่ากบฏ เป็นผลพวงของการ
 กตัญญู เช่น ทาสได้ "บอกปฏิเสธ" ต่อคำสั่งของผู้กดขี่ เนื่องจากเขาเหล่านั้นรู้สึก
 ความประสงค์ของผู้ออกคำสั่ง ทำให้ความเป็นมนุษย์ของเขาต่ำต้อยลง การกระทำดัง
 นี้ได้ก่อให้เกิดคุณค่าทางมโนธรรมและการยอมรับต่อสิทธิและคุณค่าของมนุษย์ก็
 ได้เกิดขึ้น

¹Fred H. Willhoite, Jr., "Albert Camus's Politics of
 Rebellion," in Political Obligation and Civil Disobedience:
 Readings, Michael P. Smith and Kenneth L. Deutch, eds., P. 50.

ภายในตัวหาสในฐานะมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจ โดยผลกระทบนี้ในธรรมชาติของมนุษย์ ได้มาถึงจุดของการกบฏ ซึ่งโดยตัวของมันเองเป็นการประกาศถึงหนทาง ซึ่งมนุษย์จะได้รับ การปฏิบัติอย่างชอบธรรม การวิเคราะห์ของกามูร์ได้มาถึงจุดที่ชี้ให้เห็นว่ามีข้อเท็จจริง เกี่ยวกับธรรมชาติอย่างหนึ่งก็คือ "ในแต่ละคนนั้นมีความรู้สึกปกป้องตัวเอง (Permanent to Conserve) มิฉะนั้นการกบฏก็จะไม่เกิดขึ้น¹ หาสดจึงเห็นว่าคำสั่งได้ปฏิเสธพื้นฐานบางอย่างในตัวเขา รู้สึกในชั่วเวลาเดียวกันว่ามีบางที่สำคัญซึ่งมัน เป็นพื้นฐานของ มนุษย์ทุกคน

การกบฏที่น่าเลื่อมใสในทัศนะของกามูร์เป็นการต่อสู้กับความทุกข์ทรมานที่ไม่เป็นธรรม (Unjust Suffering) เขาได้ชี้แบบอย่างของการทรยศต่อการกบฏ เช่น เผด็จการเบ็ดเสร็จ (Totalitarian) เพราะในขณะที่การปฏิวัติอันน่าเลื่อมใส หรือการปฏิวัติที่แท้จริงได้ต่อสู้กับความอยุติธรรมและการกดขี่มนุษย์แต่พวกเผด็จการกลับ ยอมรับมือกับการกดขี่นั้น แมว่ากามูร์จะสนับสนุนให้มีการกบฏต่อความอยุติธรรม และความทุกข์ทรมานที่บีบบังคับมนุษย์ก็ตาม แต่เขาก็ไม่พอใจกับการปฏิวัติของยุโรปใน สอง ศตวรรษที่ผ่านมา เช่นเดียวกับที่เขาไม่พอใจประชาธิปไตยซึ่งดำเนินไปตามระดับสามัญสำนึกดัง เช่นการปกครองของอังกฤษ การปฏิวัติที่แท้จริงของกามูร์นั้นเป็นภารกิจที่ยากลำบาก มันเป็นการหาทางสายกลางระหว่างการล้มล้างแบบปฏิวัติกับการอยู่นิ่งเฉย ความคิดของกามูร์จึงเข้ากันได้ดีกับการถือแห่งซึ่งอยู่ระหว่างข้อ 2 ในการแสดงออกทางการเมือง

4. ประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

โดยทั่วไปมาตรการตัดสินความดี ในทัศนะของประโยชน์นิยมก็คือความสุข มิได้ ใคอธิบายถึงหลักการนี้ไว้ว่าเป็น สัตถิซึ่งยอมรับ "ประโยชน์" หรือ "หลักมสุข" เป็น

¹Ibid., P. 53.

รากฐานของศีลธรรมถือว่าความถูกต้องของการกระทำขึ้นอยู่กับแนวโน้ม ที่การกระทำนั้น จะก่อให้เกิดความสุข ความผิดขึ้นอยู่กับแนวโน้มที่จะ ก่อให้เกิดสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความสุข¹

ดังนั้นถ้าการไม่เชื่อฟังกฎหมายของปัจเจกชน จะก่อให้เกิดผลที่ดีกว่าติดตาม มาแล้วก็ไม่ต้องสงสัยเลยว่า พวกประโยชน์นิยมจะยอมรับว่า เป็นการกระทำที่ถูกต้อง และควรทำ "โดยเฉพาะเมื่อเรากำลังถึงผู้ซึ่ง วางรากฐานให้แก่สิทธิประโยชน์นิยมเป็นชั้น และมิลล์ ปรากฏว่าคนทั้ง 2 ยอมรับตามความคิดของล๊อคและฮูม ในการพิจารณาว่า การปฏิบัติเท่านั้นที่สมควร ดังนั้นจึงไม่มีเหตุผลอะไรในทัศนะประโยชน์นิยม ที่จะไม่ ยอมรับการถือแค้นซึ่งเป็นการไม่เชื่อฟังที่มีรูปแบบจำกัด"²

เฮซ บี แอคตัน เห็นว่าการอ้างความชอบทางการเมือง ต้องอ้างถึงสิ่งที สามซึ่งตัวมันเองเป็นอิสระไม่ขึ้นกับอะไร เช่น "ความดีของส่วนรวม" (Common good) หรือความสุขของส่วนรวม (General Happiness) คำว่าความดีของส่วน รวมซึ่งเป็นคำของนักทฤษฎีฝ่ายธรรมชาตินิยมใช้ นับว่ายังเป็นที่ยกเถียงกันมาก ดังนั้น เขาจึงคิดว่าความสุขของส่วนรวม น่าจะเป็นอะไรที่มันเฉพาะเจาะจงลงไปมากกว่า และนำมาใช้อ้างได้ ซึ่งความเป็นจริงแล้วเป็นชั้นและมิลล์ ก็เชื่อว่าถ้าเรานำมาตรการ ของพวกประโยชน์นิยมมาใช้ ก็จะสามารถทำให้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ถูกนำมาใช้ได้ใน เรื่องการปกครอง การปรองคองตกลงทางสังคมมันก็จะง่ายเข้า การเชื่อฟังหรือไม่ เชื่อฟัง และปัญหาทางสังคมที่ยังถกเถียงกันทั้งหลายทั้งปวง สามารถพิสูจน์ความชอบ ธรรมได้ โดยการอ้างว่าแนวทางอันหนึ่งจะนำไปสู่ความสุขที่มากกว่าแนวทางอีกอันหนึ่ง

¹ วิทย์ วิศทเวทย์. จริยศาสตร์เบื้องต้น. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์, 2519 หน้า 89.

² Robert T. Hall, The Morality of Civil Disobedience,

ในการนี้เป็นอันเชื่อว่าเงิน (Money) สามารถนำมาใช้วัดความสุขได้เหมือนดังปรอทใช้วัดอุณหภูมิ¹

5. ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Contract Theory)

ปรัชญาของทฤษฎีสัญญาประชาคมนับว่ามีความสำคัญต่อปัญหาพื้นฐานทางการเมืองมากที่สุด ในบรรดาสถาบันต่าง ๆ ที่ได้เคยกล่าวมา นักปรัชญาที่สำคัญของสำนักนี้มีอาทิเช่น โทมัส ฮอบส์ จอห์น ล็อก และ จังจาค รูสโซ และนักปรัชญารุ่นหลัง ๆ อีกหลายคน

5.1 ฮอบส์ (Hobbes)

ปรัชญาการเมืองของฮอบส์ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เขามองธรรมชาติของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์เห็นแก่ตัวและชั่วร้าย เขากล่าวว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกันในเจตนาและความสามารถในการทำร้าย สิ่งนี้ทำให้มนุษย์ในสภาพธรรมชาติตกอยู่ในสถานะการณ์ของสงครามระหว่างกันหาความสุขไม่ได้ เพื่อจัดสภาพอันเลวร้าย มนุษย์ได้ทำสัญญาระหว่างกัน การยอมรับสิทธิของแต่ละคนภายใต้สัญญาหรือกฎหมายก็เกิดขึ้น แต่ฮอบส์เชื่อว่า "สัญญาที่ปราศจากดาบ มันก็เป็นเพียงคำพูด ไม่มีพลังคำสั่งที่จะรักษาความมั่นคงให้แก่มนุษย์ได้ ถ้าไม่มีอำนาจมาบังคับแล้ว แต่ละคนอาจใช้ความเข้มแข็ง และกลยุทธของตนเองทำลายผู้อื่น²" ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครอง (Sovereign) จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับรัฐและความสงบสุข ทุกคนได้มอบอำนาจให้แก่ผู้ปกครอง เขาสรุปว่ารัฐที่มีอำนาจเด็ดขาด (Absolute State) ซึ่งไม่มีสิทธิของปัจเจกบุคคลหรือ

¹H.B. Acton, "Political Justification," in Civil Disobedience: Theory and Practice, Hugo Adam Bedua, ed., p. 236.

²Robert L. Simon, NE. Boure. Individual and Political Order. (Englewood Cliffs, N.J.): Prentice-Hall, 1977), p. 16.

ไม่มีภาวะอิสระเท่านั้น ที่จะสามารถสร้างความมั่นคงและหลีกเลี่ยงสภาวะชนวนชาติได้

เนื่องจากอำนาจของรัฐกับภาวะอิสระ (Autonomy) เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันดังนั้นในทฤษฎีการเมือง เขาจึงกล่าวได้ว่าการไม่เชื่อฟังต่อรัฐเป็นสิ่งไม่ชอบธรรม เขาเห็นว่าการมอบสิทธิที่สนับสนุนให้ปัจเจกบุคคลสามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเองนั้นเป็น "โรคร้ายของระบบคอมมอนเวลล์"¹ (A Disease of Common Wealth) ในทางเดียวกัน ประชาชนก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะตัดสินใจว่าการกระทำของผู้นปกครอง ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือขาดความเหมาะสม แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ฮอบบ์เองก็ยอมรับว่า สัญญาที่สร้างขึ้นมานั้นมีพื้นฐานมาจากประโยชน์ของปัจเจกบุคคล ดังนั้นถ้าอำนาจของผู้นปกครองได้ทำลายผลประโยชน์พื้นฐานของปัจเจกบุคคล นั่นคือความมั่นคงและชีวิตแล้วละก็ ฮอบบ์ก็ยอมให้มีการต่อต้านต่อผู้นปกครอง หรือกฎหมายนั้นได้

5.2 จอห์น ล็อก

ความคิดเกี่ยวกับกำเนิดรัฐของล๊อคกับของฮอบบ์ไม่ต่างกันเท่าใด แต่ในคำานที่เกี่ยวกับสิทธิชนวนชาติ ล๊อคมีทัศนะกว้างกว่า เพราะในขณะที่ฮอบบ์ยืนยันเพียงสิทธิในการ "ปกป้องคุ้มครองตนเอง" (Self Preservation) ว่าเป็นสิ่งที่ผู้นปกครอง และกฎหมายจะละเมิดมิได้ ล๊อคกลับขยายสิทธิพื้นฐานนี้ออกไปอีก กล่าวคือ สิทธิทางชนวนชาติของล๊อคได้รวม ความดี ความเป็นระเบียบ ความปลอดภัยของสังคม และสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล ซึ่งในภาษาของล๊อค "สิทธิส่วนบุคคล" กว้างขวางเพียงพอที่จะครอบคลุมสภาวะอิสระไว้ด้วย (Autonomy) ล๊อคเห็นว่าผู้นออกกฎหมายจะต้องใช้อำนาจทางการเมือง โดยไม่ทำลายสภาวะอิสระหรือทรัพย์สินของบุคคล

¹Elliot M. Zashin, Civil Disobedience and Democracy

(New York: The Free Press, 1922), p. 65.

ในงานเขียนของเขาเรื่อง "Second Treatise On Civil Government" เขาได้พูดถึงไว้สำหรับความชอบธรรมของประชาชนในการต่อต้านผู้ปกครอง ในขณะที่ Leviathan ของฮอบบ์ไม่ได้แจ้งช่องทางสำหรับสิ่งนี้ไว้ กล่าวคือ ล็อคยอมให้มีการล้มล้างผู้ปกครองได้ ถ้า "อำนาจในการออกกฎหมายถูกเปลี่ยน หรือผู้ออกกฎหมายกระทำในสิ่งที่ขัดต่อเป้าหมายซึ่งสร้างพวกเขาขึ้นมา¹

เขาเห็นว่าโดยการกระทำที่ไม่ชอบธรรม ผู้ปกครองได้ทำตัวเองให้อยู่ในสภาพสงครามกับประชาชน ทุกกลุ่มจึงต้องหาหนทางที่จะปกป้องตนเอง การใช้กำลังป้องกันตนเองได้ กลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการมีชีวิตอยู่รอด ในกรณีเช่นนี้ ความมั่นคงและความชอบธรรมขององค์กรทางการเมืองได้สูญสิ้นลง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าล็อคจะเชื่อว่า การทำตามโนธรรมของตนเอง ควรจะเป็นหลักการที่คำนึงถึงแรกสุด แต่เขาก็เห็นว่าเพียงการตัดสินใจของปัจเจกบุคคล (Private Judgement) ไม่สามารถจะนำมาปฏิเสธพันธะทางการเมืองได้ เขาเชื่อว่า เป็นสิ่งที่ไม่น่าพึงปรารถยานักที่จะให้สิทธิปัจเจกบุคคลต่อต้านรัฐสภาหรือรัฐบาลใด ๆ ก็ได้ สิทธิที่ปัจเจกบุคคลจะต่อต้านหรือปฏิวัติรัฐบาลที่ทำตามอำเภอใจ จะทำได้ก็เมื่อชนส่วนใหญ่ได้ตัดสินใจแล้วว่า รัฐบาลนั้นได้ละเมิดต่อข้อผูกมัดที่ว่าจะสร้างสิ่งที่ตั้งงามให้เกิดขึ้น

5.3 รัสโซ (Rousseau)

ในขณะที่ฮอบบ์ให้อำนาจทั้งหมดแก่ผู้ปกครอง ล็อคได้สงวนสิทธิบางอย่างไว้ แต่รัสโซกลับมอบสิทธิของปัจเจกชนทั้งหมดไปให้กับชุมชน เขายืนยันว่าการทำแบบนี้ เป็นทางเดียวที่จะสามารถบรรลุจุดประสงค์ที่ร่วมกัน ในขณะที่ภาวะอิสระก็ยังคงมีอยู่ต่อไป

¹Ibid., P. 70.

รูสโซเห็นว่าเสรีภาพจะเกิดขึ้นได้ ก็โดยการเข้ามีส่วนร่วมกำหนดอธิปไตยร่วมกันซึ่งเขาเรียกว่า "เจตจำนงสากล" (General will) เสรีภาพมิใช่อะไรอื่นนอกจากการเชื่อฟังกฎหมายที่ทุกคนมีส่วนร่วมกันสร้างมันขึ้นมา ในความหมายนี้เขาจึงสรุปว่า ประชาชนมีอธิปไตยสูงสุด

การกำหนดเจตจำนงสากลร่วมกันนั้น รูสโซถือว่าเป็นการประนีประนอมอย่างเที่ยงธรรม (Fair Compromise) เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้นจากการตกลงอย่างเท่าเทียมกันของปัจเจกบุคคล "ใครก็ตามที่ปฏิเสธการเชื่อฟังเจตจำนงสากล ต้องถูกบังคับจากประชาชนส่วนใหญ่ให้ยอมรับ นั่นหมายถึงว่ามันเป็นการจำเป็นที่จะบีบบังคับให้บุคคลมีเสรีภาพ¹ ดังนั้นสิทธิธรรมชาติของพลเมืองตามแบบของล๊อคจึงตรงข้ามกับของรูสโซ เพราะรูสโซไม่ได้สงวนสิทธิของปัจเจกชนในการฝ่าฝืนคำสั่งของรัฐเอาไว้ และมโนธรรมส่วนบุคคลก็ไม่ได้ให้สิทธิในการละเมิดหรือขัดขวางความรับผิดชอบต่อสังคม แม้ว่ากรกระทำเช่นนั้นเขาอาจจะลอบนวลได้โดยไม่ต้องรับโทษทัณฑ์ เช่น กรณีที่ชนส่วนใหญ่กดขี่ชนส่วนน้อย เป็นต้น ตามความคิดของรูสโซชุมชนจะไม่สามารถ เป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ จนกว่าอินทรีย์ทางสังคม (Social Faculty) ของเขาจะได้ออกพัฒนาจนเรียนรู้ผลประโยชน์ของเขาจากทัศนะของชุมชนและใช้สิทธิของเขาในหนทางซึ่งเคารพต่อสิทธิของสมาชิกอื่น ๆ รูสโซหวังว่าการเน้นชีวิตของปัจเจกบุคคล บนรากฐานความรู้ลึกของสังคม จะเป็นหนทางป้องกันการกดขี่เอารัดเอาเปรียบของคนในชุมชนได้

5:4 โทมัส เจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson)

โทมัส เจฟเฟอร์สัน นับเป็นบุคคลที่ส่งเสริมความเป็นภาวะอิสระของปัจเจกบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลอย่างสูงต่อความคิดทางการเมืองในอเมริกา เขายืนยันว่ารัฐบาลต้องปกป้องการแทรกแซงสิทธิพื้นฐานและเสรีภาพส่วนบุคคล เพราะเป็นอันตราย

¹Ibid., p. 40.

ใหญ่หลวงในการบังคับมนุษย์ให้ทำตามหลักการซึ่งเขาเหล่านั้นขาดเสรีภาพในการตัดสินใจ

เจฟเฟอร์สัน เชื่ออย่างแน่อนว่า การป้องกันการกดขี่จากรัฐบาลได้นั้นต้องส่งเสริมอิสรภาพและกระตุ้นให้ประชาชนใช้มโนธรรมของตนเองในการตัดสินใจ แต่เขาจะตระหนักว่าบางครั้งประชาชนอาจทำสิ่งที่ผิดพลาดก็ตาม ยิ่งไปกว่านั้นในการควบคุมให้รัฐบาลปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมและรับผิดชอบต่อเจตจำนงของประชาชน ดูเหมือนเขาจะเต็มใจให้อภัยต่อการกบฏของประชาชน ดังจะเห็นได้จาก การที่เขาได้แสดงความคิดเห็นที่ไม่โจมตีนักต่อการกบฏ "shay" (ในจดหมายถึงแมคสัน 1/20/7787) ดังนั้นการคือแพ่ง น่าจะเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในความคิดของเจฟเฟอร์สัน และถ้าความรับผิดชอบในการปกครองของรัฐบาลเป็นส่วนสำคัญในระบบประชาธิปไตย ตามความคิดของเจฟเฟอร์สันจริง อาจจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นหรืออย่างน้อยก็มีขั้นตอนต่อการใช้วิธีการบางอย่างที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญบัญญัติ (Unconstitution) ในเมื่อการใช้วิธีการตามรัฐธรรมนูญไม่ได้ผล ทั้งนี้ก็เพื่อให้รัฐบาลมีความรับผิดชอบต่อ

5.5 ทีเอช กรีน (T.H. GREEN)

ในหนังสือเรื่อง "Principle of Political Obligation" ทีเอช กรีน ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับพันธะของประชาชนต่อรัฐ และกฎหมายไว้อย่างน่าสนใจว่า "รัฐมีหน้าที่ในการรักษาสภาพที่จะก่อให้เกิดเสรีภาพ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในชีวิตทางศีลธรรม (Moral life) และเมื่อใดที่รัฐบาลพร่องต่อหน้าที่ รัฐก็สูญเสียข้อเรียกร้องของการเชื่อฟัง" แต่กรีนก็ให้ความสำคัญอย่างมากต่อกฎหมายและความเป็นระเบียบ (Law and Order) เพราะ 2 สิ่งนี้เป็นเงื่อนไขต่อเป้าหมายที่สำคัญของสังคม คือความดีของส่วนรวม (Common good) ดังนั้นสิทธิในการต่อต้านรัฐ และกฎหมายที่อุมุติธรรม จึงถูกจำกัดขอบเขตไว้เท่าที่จะไม่กระทบกระเทือนต่อความดีของส่วนรวม เขาถือว่า การต่อต้านกฎหมายอุมุติธรรมจะเป็นพันธะที่สูงกว่า (Superior

Obligation) ถ้ามันจะไม่ทำลายความดีของส่วนรวม¹

กรีนคัดค้านความคิดเรื่อง "สิทธิธรรมชาติ" โดยเห็นว่า เป็นความเข้าใจผิดเกี่ยวกับหนทางซึ่งสิทธิถูกสร้างขึ้นมา เพราะในการสมมติว่ามนุษย์มีสิทธิก่อนมีสภาพสังคม (Presocial condition) มันผิดทั้งทางตรรกวิทยาและทางประวัติศาสตร์ และถึงแม้สิทธิจะเป็นเงื่อนไขที่มาก่อนเสรีภาพ แต่สิทธิก็ไม่ใช่เป็นของปัจเจกบุคคลโดยสภาพแท้จริงสิทธิคือการยอมรับอำนาจซึ่งกันและกันในการสนับสนุนต่อความดีของส่วนรวม (Common good) ดังนั้นกรีนจึงบอกมัด "สิทธิธรรมชาติในการต่อต้าน" เพราะสิทธิของปัจเจกบุคคลในการต่อต้านขึ้นอยู่กับคนอื่น ๆ ยอมรับว่ามันเป็นการกระทำเพื่อความดีของส่วนรวม เขาเห็นว่า "โดยผ่านการเห็นชอบโดยทั่วไป (General Recognition) นี้ อำนาจในการต่อต้านได้กลายเป็นสิทธิ"² (Power of resistance become a right) ดังนั้นสถานะอิสระ (Autonomy) ของกรีนจึงหมายถึง "ความสามารถของปัจเจกบุคคลในการเสริมสร้างความดีของส่วนรวม" นั้นเอง

ความคิดทางปรัชญาสำนักต่าง ๆ ในเรื่องพันธะทางการเมือง และกฎหมายที่เราได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความชอบธรรมในสิทธิของปัจเจกบุคคลในการไม่เชื่อฟังกฎหมาย จนถึงสิทธิในการปฏิวัติ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าความชอบธรรมของการคัดค้านอาจมีมากกว่าหนทาง หรืออาจใช้หลักศีลธรรมที่ต่างกันมาเป็นข้อสนับสนุนในการคัดค้านต่อกฎหมายอยุติธรรม แต่สิ่งหนึ่งที่อาจเป็นข้อสังเกตได้ในเบื้องต้นก็คือ ในที่ซึ่งพันธะต่อการกบฏหรือปฏิวัติเป็นสิ่งชอบธรรม การคัดค้านก็เห็นได้ชัดว่าเป็นสิ่งชอบธรรมโดยปริยาย แต่ในทางกลับกันความชอบธรรมของการคัดค้าน ไม่สามารถนำมาใช้อ้างสนับสนุนให้การกบฏเป็นสิ่งที่ชอบธรรมไปด้วย

¹Ibid., p. 74.

²Ibid., p. 75.

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าจุดประสงค์ของวิทยานิพนธ์ คือ ความพยายามที่จะแสดงความเป็นไปไค้ของความชอบธรรมของการคือแห่งในระบบประชาธิปไตย เราจึงควรพิจารณาข้อเรียกร้องต่อการเชื่อฟังกฎหมายในการปกครองระบอบนี้เป็นพิเศษ ถ้าเราไม่สามารถหาเหตุผลมาหักล้างได้ การคือแห่งอาจจะกลายเป็นสิ่งไม่ชอบธรรม อย่างไรก็ตามข้อเรียกร้องดังกล่าวในหลาย ๆ ข้อ ก็คือเงื่อนไขที่จำกัดขอบเขตการไม่เชื่อฟังต่อกฎหมาย ของบรรดาทฤษฎีต่าง ๆ ที่เราได้กล่าวมาบ้างแล้ว เช่น เงื่อนไขของทีเอช กรีน ก็คือการไม่เชื่อฟังหรือการต่อต้านกฎหมายจะต้องไม่ทำลายความดีโดยรวม ฯลฯ เป็นต้น

6. การตกลง (Consent)

6.1 การตกลงกับพันธะสัญญาดั้งเดิม ข้อเรียกร้องหนึ่งที่มักถูกนำมาอ้างเพื่อเรียกร้องการเชื่อฟังกฎหมายก็คือ พันธะจากการตกลงระหว่างมนุษย์ในสังคม เช่น ในทฤษฎีกำเนิดรัฐของฮอบบ์ มนุษย์ได้ตกลงเข้ามาอยู่ร่วมกันในรัฐโดยมอบอำนาจการปกครอง และการออกกฎหมายให้แก่ผู้ปกครอง เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคม ดังนั้นประชาชนจึงมีหน้าที่ทำตามพันธะสัญญาดังกล่าว ด้วยการเชื่อฟังต่อกฎหมายและผู้ปกครอง แต่โรเบิร์ต พอลลูฟฟ์ เห็นว่า ถ้าดูจากข้อเท็จจริงแล้วมันทำให้เราทราบเพียงว่าไม่มีบุคคลใดเลยที่เคยให้สัญญาหรือทำความตกลง หรือถ้าจะกล่าวให้เจาะจงไปอีกก็คือ เราไม่มีความรู้เกี่ยวกับข้อตกลงดั้งเดิมเลย¹ (Original Agreement) คือ "แง่ในประวัติศาสตร์ แล้วเกิดปัญหาการตกลงเกิดขึ้นเมื่อใด และแน่นอนชนรุ่นปัจจุบันไม่เคยลงนามในสัญญานั้น" โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าจะอ้างว่าเป็นการตกลงโดยปริยาย (tacit consent) ก็ยิ่งนับว่าเพิ่มข้ออ่อนให้กับความสัมพันธ์ระหว่างพันธะ

¹Michael P. Smith and Kenneth L. Deutch, eds., Political Obligation and Civil Disobedience: Readings (New York: Thomal Y. Grawell Co., 1977), p. 80.

ทางการเมืองกับการตกลง (consent) มากขึ้น เพราะการตกลงปริยายก็คือ "การที่บุคคลใดถูกคาดหวังให้เชื่อฟังโดยไม่ต้องมีการตกลง" จึงไม่มีเหตุผลหนักแน่นพอสำหรับการเรียกร้องการเชื่อฟังกฎหมายจากข้ออ้างนี้

6.2 การตกลงในฐานะการประนีประนอมอย่างเที่ยงธรรม มีนักปรัชญาบางคนอ้างว่าการถือแพ่งหรือการไม่เชื่อฟังต่อกฎหมาย ในระบอบการปกครองแบบอื่น อาจจะชอบธรรมได้ แต่การถือแพ่งในระบอบประชาธิปไตยย่อมไม่ชอบธรรม เพราะในระบอบการปกครองแบบอื่น เช่น เผด็จการนั้น การบริหารนโยบายของรัฐ กฎหมาย ฯลฯ เป็นการใช้อำนาจบังคับของคน ๆ เดียวหรือของบางกลุ่มเท่านั้น ต่างจากระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีความเท่าเทียมกันในการใช้อำนาจทางการเมือง โดยผ่านการลงคะแนนเลือกตั้งหนึ่งคนต่อหนึ่งเสียง นโยบายหรือกฎหมายต่าง ๆ มาจากประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงต้องมีพันธะต่อความตกลงด้วยความเท่าเทียมกันนี้ จะมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ย่อมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น แต่การดำเนินกิจการของรัฐจำเป็นต้องมีต่อไป ดังนั้นการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดจากการตกลงของทุกคนอย่างเท่าเทียม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การแก้ปัญหาโดย "การประนีประนอมอย่างเที่ยงธรรม" (Fair Compromise) ก็ควรเป็นพันธะที่ทุกคนต่างยอมรับ

หลักการประนีประนอมอย่างเที่ยงธรรมนี้ ก็คือหลักการปกครองด้วยเสียงส่วนใหญ่ (Majority Rule) อันมีรากฐานมาจากปรัชญาของรูสโซในเรื่องเจตน์จำนงสากล (General will) นั่นเอง ปีเตอร์ ซิงเกอร์ ได้ชี้ถึงลักษณะของความเที่ยงธรรม ซึ่งเกิดจากประนีประนอมว่า คือ "ความเที่ยงธรรมที่เป็นเงื่อนไขให้การจัดการ (Arrangement) ได้เกิดขึ้น¹ เงื่อนไขนี้บางทีอาจจะรวมถึงความไม่รัฐขอเท็จจริงหรือการขาดการตกลงในสถานะซึ่งการตกลงเป็นส่วนสำคัญ ตัวอย่างเช่น

¹Peter Singer, Democracy and Disobedience (New York: Oxford University Press, 1974), p. 32.

การที่เราจำเป็นต้องตัดสินคดีระหว่างบุคคล 2 คน : ซึ่งต่างอ้างกรรมสิทธิ์ในเงินจำนวนหนึ่งว่าเป็นของตน หลังจากที่ได้ฟังข้ออ้างซึ่งขัดแย้งกันทั้ง 2 ฝ่ายแล้ว ก็ไม่มีทางรู้ได้ว่าข้ออ้างของใครดีกว่ากัน เราจึงคิดว่า การแบ่งเงินออกเป็นสองฝ่ายเท่ากันน่าจะเป็นความเที่ยงธรรมแล้วถ้าเป็นสิ่งที่แบ่งแยกไม่ได้ ก็อาจต้องใช้การโยนหัวก้อยภายใต้สถานการณ์ อย่างนี้เรียกว่าเป็นการประนีประนอมอย่างเที่ยงธรรม¹

ในอีกตัวอย่างหนึ่ง คือการไม่ใช่ไม่รู้ข้อเท็จจริง แต่เกิดความจำเป็นที่จะต้องให้มีการตกลง เช่น

สามีภรรยาต่างอ้างว่าอีกฝ่ายหนึ่งควรจะตื่นมาดูแลบุตรร้องตอนกลางคืน โดยภรรยาให้เหตุผลว่าตนเองได้ดูแลบุตรมาทั้งวันแล้ว ฝ่ายสามีก็อ้างว่าตนเองทำงานเหนื่อยมาทั้งวัน ในกรณีนี้ความตกลงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะมิฉะนั้นความเสียหาย อาจจะตกอยู่กับบุตรซึ่งทั้งสองก็ไม่ต้องการ เช่นนั้น การประนีประนอมอย่างเที่ยงธรรมจึงเกิดขึ้นโดยทั้งสองจัดแบ่งช่วงเวลาที่พักผ่อนให้บุตรร้องตอนกลางคืน²

ในตัวอย่างเดียวกันถ้าสามียืนยันที่จะปล่อยให้บุตรร้องเพราะไม่ต้องการตื่นมาดูแลทำให้ภรรยาต้องยอมจัดช่วงเวลาพักผ่อนของตนในทุก ๆ วันตอนกลางคืน เว้นวันหยุดสัปดาห์ ซึ่งเกอร์ก็อ้างว่าการประนีประนอมเหมือนกันแต่ไม่เที่ยงธรรม เพราะการจัดการอย่างไม่เท่าเทียมกันเกิดขึ้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากกรยอมรับเหตุผลที่ดีกว่าของสามี แต่เกิดจากการยึดมั่นข้อได้เปรียบในฐานะของสามีมากกว่า

อย่างไรก็ตามหลักการประนีประนอมอย่างเที่ยงธรรม ไม่ใช่หัดความเที่ยงธรรมอย่างสมบูรณ์ ข้อเรียกร้องความภักดีต่อกฎหมายซึ่งอิงหลักการนี้ จึงไม่น่าจะมีลักษณะเด็ดขาดตายตัว และความเท่าเทียมกันซึ่งขึ้นอยู่กับองค์หลังหลักการนี้ ก็ไม่ควรถูก

¹Ibid., p. 33.

²Ibid., p. 34.

นำมาใช้เพียงเพื่อผลสำเร็จในสิ่งอื่น เช่น เพื่อการประนีประนอมหรือความสงบโดยปราศจากการคำนึงถึงความสมดุลย์ทางอำนาจระหว่างกัน¹ ในสังคมผู้เป็นการชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องของหลักการประนีประนอมอย่างเที่ยงธรรม ซึ่งมองความเท่าเทียมกันในแง่วิธีการทางประชาธิปไตย (Democratic Procedure) แต่ละเลยความเสียเปรียบในความไม่เท่าเทียมกัน นอกกรอบ (Extra System) เช่นว่าอำนาจและความร่ำรวย ฯลฯ ของตัวเอง แม้เชื่อว่า "ถ้ารัฐธรรมนูญยุติธรรมและเราได้ยอมรับหรือมีแผนการที่จะรับผลประโยชน์จากมัน เราก็คงมีพันธะและหน้าที่โดยธรรมชาติที่จะร่วมมือกับข้อบัญญัติของเสียงส่วนใหญ่ แม้ว่าบางครั้งจะไม่ยุติธรรมก็ตาม¹ แต่เขาถือว่าจะต้องไม่เป็นความยุติธรรมที่เกินขอบเขต ฉะนั้น" เมื่อบุคคลได้ตัดสินใจว่าคนส่วนใหญ่ได้กระทำความยุติธรรมที่เกินขอบเขต บุคคลก็อาจจะถือแฟงได้

7. ช่องทางประชาธิปไตย

ผู้นำในหลายประเทศด้วยกันมักจะอ้างว่าการไม่เชื่อฟังต่อกฎหมายอาจจะเป็นสิ่งชอบธรรมได้ ภายใต้ระบบการเมืองหนึ่ง แต่ภายใต้ระบบการเมืองซึ่งเปิดช่องทางสำหรับการเปลี่ยนแปลงกฎหมายไปแล้ว เช่น การปกครองระบอบประชาธิปไตย สิ่งนี้ไม่มีทางชอบธรรม ในถ้อยแถลงของอดีตนายกรัฐมนตรีออสเตรเลีย นาย เจจี เกอร์ตัน (J.G. Gorton) เกี่ยวกับกรณีการประท้วงต่อการส่งทหารออสเตรเลียไปรบที่เวียดนามใต้กล่าวว่า "ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่สามารถให้อภัยได้กับข้ออ้างของประชาชน ในการฝ่าฝืนกฎหมายในชุมชนที่ได้เปิดโอกาสให้เปลี่ยนกฎหมายได้โดยวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Ballot Box)²"

¹John Rawls, "The Justification of Civil Disobedience," in Civil Disobedience: theory and Practice, Hugo Bedua, ed, p. 245.

²Peter Singer, Democracy and Disobedience (New York: Oxford University Press, 1974), p. 1.

นายเอเบ.ฟอร์ทิส (Abe Fortas) อภิคณูพิพากษาศาลสูงของสหรัฐได้แสดงความเห็นว่า มันเป็นการยากที่จะเกิดความไม่ตีในทฤษฎีของระบบการปกครองแบบนี้ (ประชาธิปไตยแบบสหรัฐอเมริกา) ถ้าเราเคารพต่อกฎระเบียบแห่งสังคมเพราะในระบบการปกครองของสหรัฐ ประชาชนได้รับการประกันสิทธิต่าง ๆ เช่นสิทธิในการพูดการออกเสียงเลือกตั้งการประท้วงต่อกฎหมาย โดยไม่ใช้ความรุนแรงและอยู่ในขอบเขต ดังนั้น ในสายตาของฟอร์ทิส มันจึงไม่มีความจำเป็นที่ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายในการประท้วง หรือเปลี่ยนแปลงสังคม ดังเช่น การก่อเหตุเป็นต้น¹ กรีนก็เห็นว่าการปกครองที่มีรัฐบาลมาจากความเห็นชอบของประชาชน (Popular government) ซึ่งมีการกำหนดระเบียบวิธีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายไว้แน่นอนแล้ว ประชาชนต้องเชื่อฟังต่อกฎหมายนั้น จนกว่าเขาจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยวิธีทางที่กฎหมายได้กำหนดไว้

เราอาจสรุปความเห็นที่สอดคล้องของคนทั้ง 3 ได้อย่างสั้น ๆ ว่า "ในระบบประชาธิปไตยมีความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงกฎหมายด้วยช่องทางที่กฎหมายเปิดไว้ แต่ถ้าพิจารณาคำว่า "เป็นไปได้" (Possibility) โดยตัวมันเองแล้วไม่ได้หมายถึงความแน่นอนในการไปสู่ผลสำเร็จ (Achievement) และในข้อเท็จจริงนั้น การปกครองในระบบอื่น ๆ เช่น ระบบคอมมิวนิสต์ก็มักจะอ้างความเป็นไปได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นสิ่งที่มีอยู่ในเนื้อหาข้ออ้างของบุคคลทั้ง 3 โดยแท้จริงแล้วก็คือ "ในระบบประชาธิปไตยประชาชนสามารถใช้ความพยายามด้วยวิธีทางกฎหมาย เพื่อเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เห็นว่าไม่ชอบธรรม" ดังนั้นถ้าผู้ทำการก่อเหตุเชื่ออย่างบริสุทธิ์ใจว่า ไม่มีทางเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการทางกฎหมาย และเขาก็ได้พยายามป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว เรายังจะมีเหตุผลเพียงพอในการเรียกร้องให้เขาต้องเชื่อ

¹ Alan Gewirth, "Civil Disobedience, Law and Morality: An Examination of Justice Fortas' Doctrine," The Monist 54 (October 1974): p. 545.

ฟังก์ทหมายนี้อีกหรือในประเด็นนี้ เบอรัล รัสเซล ไม่เห็นด้วยอย่างแน่นอน ดังที่เขา กล่าวไว้ในบทความเรื่อง "Civil Disobedience and the Threat of Nuclear Warfare" ว่า

ประสบการณ์อันยาวนานและเข้มข้นได้พิสูจน์แล้วว่า ความพยายามในหนทางที่พวก เรา (พวกต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์) ที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งไม่นานนักที่เหล่านั้น ด้วยวิธีการปกติ (Orthodox Mean) เพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ แต่โดย วิธีการคือแวงการ แยกแพรนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้¹

ตัวอย่างที่แสดงความล้มเหลวของการ เปลี่ยนแปลงตามวิธีการทางกฎหมาย ได้คืออันหนึ่งก็คือ ในต้นทศวรรษที่หกสิบสื่อสารมวลชนในอเมริกามีแนวโน้มไม่เห็นด้วยกับ พวกที่คัดค้านสงครามเวียดนาม เพราะคิดว่าพวกนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากคอมมิวนิสต์ หรือเป็นพวกไม่รักชาติ ในขณะที่รัฐบาลสหรัฐเองก็ได้โหมโฆษณา เหตุผลของการก่อ สงครามอย่างเต็มที่ในกรณีเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าโอกาสในการแสดงความคิดเห็นตาม วิธี การปกตินั้นได้ถูกเบียดบังจากผู้ที่ไม่เห็นด้วย ผู้คัดค้านไม่มีโอกาสสื่อสารความคิดของ ตนอย่างเที่ยงธรรม การคือแวงจึงน่าจะเป็นสถานการณ์ที่ชอบธรรมได้ไ้เง็กนใจ แบบนี้

ปีเตอร์ ซิงเกอร์ เห็นว่า "น่าจะเป็นการผิดที่จะอ้างความเป็นไปได้ ของ การเปลี่ยนด้วยวิธีการทางกฎหมาย ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีอยู่แล้ว (Necessarily Exist) ในระบอบประชาธิปไตยว่าเป็นเหตุผลสำคัญในการ เชื่อฟังต่อกฎหมาย"²

¹Bertrand Russell, "Civil Disobedience and the Threat of Nuclear Warfare," in *Civil Disobedience: Theory and Practice*, Hugo Adam Bedua, ed., p. 157.

²Peter Singer, *Democracy and Disobedience* (New York: Oxford University Press, 1974), p. 22.

ดังนั้นความหนักแน่นของการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงโดยวิธีการทางกฎหมาย จึงดูเหมือนว่าจะ เป็นสัดส่วนโดยตรงกับความเป็นไปได้ของวิธีการนี้ แต่ดังที่กล่าวแล้วว่า บุคคลไม่สามารถจะเชื่อได้อย่างแน่นอนว่าจะมีความเป็นไปได้จริง โดยวิธีการนี้จนกว่า จะได้ทดลองปฏิบัติ เสียก่อน ดังนั้นในทางทฤษฎีก็อาจมีเหตุผลที่มีน้ำหนักพอสำหรับการ พยายามใช้วิธีการทางกฎหมายก่อนในเบื้องต้น และใช้วิธีการผิดกฎหมายเพียงเมื่อผล แห่งความพยายามนั้นล้มเหลว

จอห์น ราวล์ส ก็มีความคิดคล้ายคลึงกันคือเห็นว่า ในกรณีของทางตามระบบ ประชาธิปไตยที่ใช้เปลี่ยนแปลงกฎหมายได้ถูกทดลองไว้แล้วแต่ล้มเหลว การถือแพ่งก็ เป็นสิ่งชอบธรรม เขายกตัวอย่างเช่นขอเรียกร้องของชนกลุ่มน้อยให้ยกเลิกกฎหมาย ฉบับหนึ่ง ได้ถูกเมินเฉยจากพรรคการเมือง ทำให้การกดขี่ยังคงมีต่อไป เนื่องจาก สถาบันทางกฎหมายอยู่ภายใต้การควบคุมของชนกลุ่มใหญ่ ในกรณีนี้ "การถือแพ่งซึ่งเป็น รูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองภายใต้ขอบเขตของความภักดีต่อหลักกฎหมาย (Rule of Law) ก็เป็นสิ่งที่น่ายอมรับ"

8. ทำลายความเป็นระเบียบและกฎหมาย

หลักศีลธรรมของนักปรัชญาสำนักต่าง ๆ และเหตุผลที่นำมาหักล้างต่อพันธะ ทางการเมืองและกฎหมายในระบบประชาธิปไตยที่กล่าวมาทั้งหมดแล้วนั้น ยังไม่เพียงพอในการสนับสนุนความชอบธรรมของการถือแพ่ง เพราะมีข้อโจมตีมากมายที่การถือแพ่ง จะต้องปกป้องเพื่อแสดงความชอบธรรมของตน ข้อกล่าวหาที่หนักหน่วงที่สุดก็คือ การถือแพ่งถูกโจมตีว่าเป็นการทำลายกฎหมายและความเป็นระเบียบของสังคม รวมทั้งไม่เคารพ

¹John Rawls, "The justification of Civil Disobedience," in Civil Disobedience: theory and Practice, Hugo Adam Bedua, ed., p. 251.

คือผลประโยชน์ของผู้อื่น ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องแสดงความแจ่มชัดในเรื่องนี้ให้มากขึ้นอีก

ครั้งที่เราได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่บทก่อนว่า "การคือแพ่งนั้นต่างจากการปฏิวัติ" เพราะเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายบางฉบับ มิได้เป็นการล้มล้างระบบกฎหมายหรืออำนาจอันชอบธรรมของผู้ปกครอง แม้ว่าจะให้คำจำกัดความดังกล่าวไว้แต่ต้น เราก็คงไม่สามารถหลุดไปจากข้อกล่าวหานี้ได้ เพราะผู้ไม่เห็นด้วยกับการคือแพ่ง อ้างว่าการคือแพ่งต่อกฎหมายบางฉบับ ก็อาจเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นทำตาม และถ้ามีผู้ฝ่าฝืนกฎหมายกันมาก ๆ สังคมและกฎหมายก็จะล้มเหลว ทั้งนี้เพราะระบบการเมืองและระบบกฎหมายจำเป็นต้องอาศัยความสนับสนุนจากประชาชน ถ้าประชาชนไม่สนับสนุนระบบนั้นก็อยู่ไม่ได้ "โคลนตมที่เกิดขึ้นในสนามหญ้า ย่อมแสดงให้เห็นการทำลาย ซึ่งเกิดจากการเดินลัดสนาม" การคือแพ่งก็อาจก่อผลแบบเดียวกันได้

เหตุผลข้างบนเป็นการแสดงพื้นฐานความหวาดวิตกแบบประโยชน์นิยม แต่ในข้อเท็จจริง เดวิด สปิซ (David Spitz) กล่าวว่า "แทบจะไม่มีหลักฐานที่ใช้ยืนยันได้ว่าการคือแพ่งที่ชอบธรรมได้บ่อนทำลายระบบกฎหมายหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคง¹ อาจมีคนสร้างจินตนาการที่ว่าข้อเรียกร้องบางอย่าง (Partial Claim) จะกลายเป็นข้อเรียกร้องทั้งหมด (Total Claim) ก็ตาม แต่การกระทำ 2 อย่างนี้เป็นสิ่งที่แยกจากกันได้ และในทางทฤษฎีแล้วก็ไม่เห็นเหตุผลอะไรที่จะหักล้างว่า "ข้อเรียกร้องบางส่วน" จะไม่สามารถเป็นหลักสากลได้ ผู้ทำการคือแพ่งสามารถยืนยันความเป็นประโยชน์ของการสร้างสรรค์อันเป็นผลจากการเปลี่ยนกฎหมายยุติธรรมบางฉบับได้เท่า ๆ กับพวกประโยชน์นิยมที่จะวิตกถึงความล้มเหลวนั้น²

¹Michael Walzer, "The Obligation to Disobey," in Revolution and Rule of Law, Edward Kent, ed. (Englewood Cliffs, N.J.): Prentice Hall, 1971, p. 124.

²Ibid., p. 124.

ถ้าพิจารณาข้ออ้างเรื่องความไม่เป็นระเบียบและความล้มเหลวของกฎหมายแท้จริงแล้วสมมติฐานนี้เกิดจากความรู้สึกคัดค้านเสรีภาพในการตัดสินใจของมนุษย์ที่จะเลือกเชื่อฟังต่อกฎหมาย ถ้าการถือแพ่งผิดก็ไม่ได้ผิดเพราะก่อให้เกิดความไม่สงบหรือความวุ่นวาย แต่คงถือว่าผิด เพราะการยอมรับเสรีภาพในการตัดสินใจของประชาชนมากกว่า

9. การถือแพ่งโดยอ้อม.

แม้ว่าข้อถกเถียงที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นความชอบธรรมของการถือแพ่งค่อนข้างชัดเจน แต่ก็ยังไม่สามารถยุติ ข้อโต้แย้งจากฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยลงได้อย่างราบคาบ เพราะผู้คัดค้านบางคนอาจให้อภัยต่อการถือแพ่งโดยตรงได้ แต่ไม่ยอมรับการถือแพ่งโดยอ้อม ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่ชอบธรรมบางฉบับ เพื่อคัดค้านนโยบายหรือกฎหมายที่ไม่ชอบธรรมอีกอันหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การขัดขวางการใช้สิทธิ์ในศึกษาการขององค์การสหประชาชาติ เพื่อต่อต้านการเหยียดสีผิว¹ หรือ ไม่จ่ายภาษีเพื่อต่อต้านนโยบายสงคราม เป็นต้น

เออร์วิน กริสวอลด์ เห็นว่า "มันเป็นการผิด (illicit) ที่ละเมิดต่อกฎหมายที่ชอบธรรม ทั้งในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ของการประท้วงหรือเป็นส่วนหนึ่งของการประท้วง¹ เอบ พอร์คัส ก็เห็นคล้ายคลึงกันว่าควรละเมิดกฎหมายอาจให้อภัยได้ (excusable) ถ้ากฎหมายที่ถูกละเมิดนั้น โดยตัวของมันเองแล้วไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ชอบธรรม (Unconstitutional or Invalid) การถือแพ่งไม่มีทางชอบธรรมเลยในประเทศของเรา (สหรัฐ) ที่ซึ่งกฎหมายที่ถูกละเมิดไม่ใช่เป้าหมาย โดยตัวของมันเองในการประท้วง²

9.1 สิ่งทั้งพอร์คัสและกริสวอลด์ตั้งใจจะชี้ก็คือ การถือแพ่งโดยอ้อมอย่างน้อยก็ในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยประชาชนซึ่งเข้าใจและยอมรับหลักการนี้ เป็นสิ่ง

¹ Hugo Adam Bedua, "Civil Disobedience and Personal Responsibility For Injustice," The Monist 54 (October 1970) : 518.

² Ibid., P. 518.

ที่ไม่มีทางชอบธรรมถ้าเป็นจริงดังที่ทั้งสองคิดการคือแพ่งแท้จะไร้ความหมาย เนื่องจาก การคือแพ่งจะถูกจำกัดให้แคบลง โดยไม่สามารถล่วงล้ำเข้าไปในปัญหาทางการเมือง และปัญหาสังคมบางปัญหาได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่ให้คือแพ่งโดยตรง เช่นนโยบาย สงคราม, การตัดสินใจบางอย่างของประธานาธิบดีซึ่งทำไปตามขอบเขตของอำนาจ แต่ ก่อให้เกิดความอยุติธรรม, พระราชบัญญัติงบประมาณที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ เป็นต้น และเช่นกันการคือแพ่งเพื่อกระตุ้นให้บัญญัติกฎหมายที่ยังไม่มีให้มีขึ้นไม่สามารถ กระทำได้อย่างชอบธรรม เช่นการเรียกร้องกฎหมายป้องกันมลพิษ, พ.ร.บ. คุ้มครองสัตว์ป่า บางประเภท ดังนั้นเหตุผลของการขาดกฎหมายที่จะต่อต้านได้โดยตรง จึงน่าจะเพียงพอ สำหรับเป็นข้ออ้างในการคือแพ่งโดยอ้อมเพราะมีฉะนั้นความอยุติธรรมในบางปัญหาก็จะถูก ปลดปล่อยไว้ โดยไม่มีใครสามารถแตะต้องได้

ริสเซลเองเห็นว่าการคือแพ่งโดยอ้อมชอบธรรมได้ยาก นอกเสียจากกรณีที่สุด ขั้วจริง ๆ (Extrem Case) แต่ในกรณีการต่อต้านสงครามนิวเคลียร์ ซึ่งไม่สามารถ คัดค้านทางตรงได้ เขาก็เห็นว่ามันชอบธรรมแล้ว นอกจากนี้การอ้างหลักกฎหมายที่สูงกว่า (Higher Law) มาสนับสนุนความชอบธรรมของการคือแพ่งโดยอ้อมก็เป็นสิ่งที่ทำได้เช่นกัน ดังที่คาร์ล โคเฮน เห็นว่า "เราไม่มีข้อพิสูจน์ที่บ่งชี้ว่าการอ้างกฎหมายที่สูงกว่าในการ คือแพ่งโดยอ้อมไม่อาจชอบธรรมได้ ถ้าการคือแพ่งโดยอ้อมจะไม่ชอบธรรมก็เป็นเรื่องที่จะ ต้องพิสูจน์โดยตัวมันเองว่า การคือแพ่งแบบนี้ไม่มีทางชอบธรรม¹

9.2 ถ้าทฤษฎีของฟอร์คัสและกริสวอลด์ถูกต้อง ก็เท่ากับจำกัดวงสำหรับคนที่ จะคัดค้านกฎหมายอัยุติธรรม เพราะคนซึ่งสามารถคือแพ่งโดยตรงได้ก็คือ คนที่มีส่วน โดยตรงกับความอยุติธรรมของกฎหมายหรือนโยบายนั้น ได้แก่อุสร่างความอยุติธรรมกับ เหยื่อของความอยุติธรรม คนวงนอกจึงหมดโอกาสคือแพ่ง เช่น คนผิวขาวยอมไม่สามารถ ต่อต้านนโยบายเหยียดผิวได้ เพราะไม่มีกฎหมายที่ก่อกำเขาโดยตรง คนพวกนี้สมควร

¹Carl Cohen, Civil Disobedience (New York and London : Columbia University Press, 1971) p. 113.

ทำตามช่องทางที่กฎหมายเปิดไว้ให้เท่านั้น หรือนับว่าฟอร์ตัสและกริสวอลต์ได้มองเห็นใน
 สิ่งตรงข้ามกับความคิดของโทโร ผู้ซึ่งเห็นว่าบุคคลควรจะมีควมรับผิดชอบต่อความอยุติธรรม
 (Personal Responsibility for Injustice) ร่วมกัน แม้ความอยุติธรรมนั้น
 อาจจะไม่ได้ออกขึ้นด้วยตนเอง แต่เป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นโดยผ่านตัวกลางซึ่ง เขาแสดงความ
 สนับสนุน¹ ในยุคของโทโร เขาเห็นว่าการจ่ายภาษีได้กลายเป็นเครื่องแสดงความสมรู้
 ร่วมคิดในความอยุติธรรม ที่รัฐบาลสหรัฐได้จงใจก่อขึ้นจากการรุกรานเม็กซิโก การกดขี่
 ทาสผิวดำและอินเดียนแดง

ถ้าขยายหลักการความรับผิดชอบร่วมกันของโทโรให้ชัดเจน เราก็อาจจะสรุป
 ได้ว่า บุคคลย่อมรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้อื่น ถ้าเขา

- ก. ได้ให้อำนาจแก่ผู้อื่นกระทำการ หรือ
- ข. ได้ทำให้ผู้อื่นสามารถกระทำการ
- ค. รู้ว่าผู้อื่นได้อยู่ในตำแหน่งและอำนาจของเขาในการกระทำการ และ
- ง. เขายังคงทำ ก. และ ข. ต่อไป นั่นคือเขามีได้ถอดถอนสิทธิอำนาจ

ที่มอบหมายไปนั้น หรือมองกันมิให้ถูกนำไปใช้อย่างผิด ๆ หรือเกินกว่าเหตุ

นอกจากโทโรแล้ว นักคิดอีกหลายคนก็ได้ให้ความสนับสนุน หลักความรับผิดชอบ
 ร่วมกัน ต่อความเลวร้ายที่เกิดขึ้นในสังคม พวกเขาเห็นว่ามันไม่เพียงพอแต่ทำหิเท่านั้น
 สำหรับบุคคลที่สามารถ ป้องกันความเสียหายได้แต่กลับละเลยเสีย แต่เราอาจถือว่าบุคคล
 เช่นนี้เป็นเสมือนผู้ทำให้เกิดความเสียหายในระนาบหนึ่งได้ จุดนี้ พรอม ยาร์คืออิการบดี
 มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เชื่อว่า แนวความคิดดังกล่าวนี้ได้ปรากฏชัดเจนในแก่นเรื่อง
 "Measure for Measure" ของเช็คเปียร์ มาร์กกับแองเกล รวมทั้งนักคิดฝ่ายมาร์กซิสต์
 รุ่นหลัง ก็แสดงแนวคิดเช่นนี้ในความหมายของความ "รุนแรง" (Violence) ว่า

¹Hugo Adam Bedau "Civil Disobedience and Personal Responsibility in Justice." The Monist 54 (October 1970) : 521.

"ความตายซึ่งมีสาเหตุมาจากความเมินเฉยและการทอดทิ้งของสังคมหรือผู้ปกครอง จะต้องถูกมองว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรง เช่นเดียวกับความรุนแรงที่เกิดจากกฏปฏิวัติ"¹ ในหนังสือชื่อ "สภาพของชนชั้นกรรมาชีพในอังกฤษ" แองเกลโลกล่าวไว้ว่า

"ถ้าใครคนใดคนหนึ่งทำร้ายร่างกายอีกคนหนึ่งบาดเจ็บ จนทำให้คนที่ถูกทำร้ายถึงแก่ความตาย เราเรียกว่าฆาตกรตายโดยไม่เจตนา (Manslaughter) ในทางตรงข้ามถ้าผู้ที่ทำร้ายรูล่วงหน้าแล้วว่าการทำร้ายนั้นอาจทำให้ตายได้ เราเรียกว่าฆาตกรรม (Murder) และฆาตกรรมมักจะมีเกิดขึ้นเช่นกัน ในสังคมที่พวกคนงานนับร้อย ๆ อยู่ในฐานะที่ต้องมาพบจุดจบที่ไม่เป็นธรรมชาติ และก่อนเวลาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความตายของพวกเขาถูกมองว่าการที่พวกเขาถูกแทงหรือยิงข้างหลัง ฆาตกรรมจะต้องเกิดขึ้นถ้าพวกคนงานต้องถูกบีบด้วยอุ้งมือที่เข้มแข็งของกฎหมายบังคับให้เขาต้องมีชีวิตอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ความตายเท่านั้น จะสามารถปลดปล่อยพวกเขา ฆาตกรรมจะต้องเกิดขึ้นถ้าสังคมอย่างแจ่มชัดอยู่แล้วว่าพวกคนงานนับพัน ๆ ไม่สามารถเลี่ยงพลีกรรมนี้ได้ตราขายเท่าที่เงื่อนไขนั้นยังดำเนินต่อไป ฆาตกรรมชนิดนี้เป็นสิ่งที่ควรตำหนิเท่า ๆ กับฆาตกรรมซึ่งก่อขึ้นโดยบังเอิญบุคคล และถ้าสังคมได้ฆาตกรรมคนงานคนหนึ่ง มันก็คือการแทงข้างหลัง โดยที่คนงานไม่อาจป้องกันตนเองได้ แรกทีเดียวมันไม่ได้ปรากฏให้เห็นในฐานะของฆาตกรรมเลย เพราะว่าความรับผิดชอบต่อความตายของเหยื่อ ไม่สามารถทำให้ผู้ก่อมันคนใดต้องได้รับความทุกข์ ทุกคนมีความรับผิดชอบแต่ยังไม่มีใครเลยที่รับผิดชอบ เพราะมันคล้ายกับว่าเหยื่อได้ตายไปโดยสาเหตุทางธรรมชาติ ไม่มีใครคิดว่าความตายของคนงานเกิดเนื่องจากสังคมแม้ว่าบางคนอาจจะตระหนักว่าสังคมล้มเหลวที่จะปกป้องเหยื่อจากความตาย แต่มันคือฆาตกรรมเช่นเดียวกัน"²

¹John Marris, "The Marxist Concept of Violence", in Philosophical issues in Law : Case and Material, Kenneth Kipnis, ed. p. 138.

²Ibid., p. 139.

พวกมาร์กซิสต์ กล่าวย่ำว่า เจื่อนไขปกติของสังคมคือสิ่งที่ไร้คุณธรรม และเจ็บปวด ความรับผิดชอบจะต่องขึ้นอยู่กับผู้ซึ่งทำให้สถานการณ์นั้น ๆ ดำเนินต่อไปมากเท่า ๆ กับผู้ที่ทำให้มันเกิดขึ้น เจริมมี เบ็นซิม เรียกการละเว้นซึ่งมีผลลัพธ์นี้ว่า "กรียวก้านลบ" (Negative action) เขาถือว่า "ความล้มเหลวที่จะกระทำการสามารถ ถอดผลเช่นเดียวกับการกระทำบางอย่างได้เหมือนกัน" ¹ "

"ถ้ามีชีมีเมาคนหนึ่งหกลมหน้าคว่าในชีโคลนและกำลังจะจมน้ำตาย คนที่อยู่ใกล้ ๆ ก็มีหน้าที่อย่างน้อยที่สุดก็คือควร จะพลิกศีรษะของเขากลับขึ้นมาอีกด้านหนึ่ง ถ้าเราละเลยต่อหน้าที่นี้ ผลก็คือความตายของชีมีเมาคนนี้ ดังนั้นมันก็คงไม่แตกต่างที่จะคิดว่าผู้ที่ละเลยต่อความรับผิดชอบอันนี้ ได้กลายเป็นสาเหตุของความตายของชายคนนั้น" ²

ดังนั้นการ คัดค้านของฟอรัลด์และกริสวอลด์ ต่อความชอบธรรมของการคือแพ่งโดยอ้อม จึงน่าจะถูกลบล้างด้วยหลักความรับผิดชอบต่อความยุติธรรมร่วมกัน ของสังคม ซึ่งนักปรัชญาที่กล่าวมาข้างต้นได้ให้ความสนับสนุน เพราะการทำเช่นนั้นไม่ได้เป็นเพียงการชักขวางความยุติธรรมเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการทำเพื่อให้ตัวเองพ้นผิด หรือเป็นการชดเชยความผิด ซึ่งเป็นสิ่งที่ทั้งฟอรัลด์และกริสวอลด์อาจจะไม่ได้คำนึงถึง

สรุปแล้วอาจจะถือได้ว่าการคือแพ่งโดยอ้อมสามารถชอบธรรมได้เท่า ๆ กับ การคือแพ่งโดยตรง ถ้าการคือแพ่งนั้นหมดโอกาสที่จะฝ่าฝืนได้โดยตรง โดยการสร้างหลักความรับผิดชอบร่วมกันในสังคม, โดยการอ้างกฎหมายที่สูงกว่า (Higher Law) และโดยการอ้างหลักประโยชน์นิยม เพราะในบางโอกาสการฝ่าฝืนโดยตรงไม่อาจสร้างผลสะท้อนทางความคิดต่อสังคม ได้ดีเท่ากับการฝ่าฝืนโดยอ้อม ดังนั้นถ้าเราเห็นว่าจะได้ประโยชน์คุ้มค่าในการฝ่าฝืนกฎหมายบางฉบับที่ยุติธรรม เพื่อคัดค้านกฎหมายยุติธรรมที่สร้างผลเสียหายต่อสังคมมากกว่า การกระทำนั้นก็ควรจะชอบธรรมได้เช่นกัน

¹ Ibid., P. 141.

² Ibid., P. 141.

แต่สิ่งที่ต้องพึงระวังสำหรับการถือแพ่งโดยอ้อมก็คือการเลือกสิ่งที่จะใช้เป็น
 เป้าในการต่อต้าน (Object of protest) หรือเลือกกฎหมายที่จะฝ่าฝืนนั้น จะต้อง
 มีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนเพียงพอกับสิ่งที่ต้องการคัดค้าน มิฉะนั้นการถือแพ่งโดยอ้อมอาจจะ
 ถูกมองว่าไม่ชอบธรรม เช่น การขัดขวางการจราจรของเมืองนี้ เพื่อต่อต้านการเล่น
 พรรคเล่นพวกของนายอำเภออีกเมืองหนึ่ง ดูเหมือนจะแสดงให้เห็นความเกี่ยวเนื่องระหว่าง
 การฝ่าฝืนกฎหมายกับสิ่งที่ต้องการคัดค้านได้ไม่ชัดเจนเท่าใดนัก.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย